

Julien Salingue: "Se upp för armén": och om vi skulle sluta att behandla egyptierna som idioter?

[Artikel från www.internationalviewpoint.org, 10 juli 2013. Översättning från engelska, Göran Källqvist. Julien Salingue undervisar i politisk vetenskap i Paris. Är medlem i Nouveau parti anti-capitaliste (NPA) och Fjärde internationalen. Han har besökt Mellanöstern och speciellt de ockuperade områdena regelbundet sedan 2011.]

Sedan kvällen den 3 juli har media och sociala nätverk upprepat formuleringen: "den egyptiska armén har störtat Muhammad Mursi". Vid en första anblick kan detta påstående verka bortom allt tvivel, åtminstone om vi riktar in oss på den kvällens händelser och deras strikt institutionella sida. Till de som hävdar att de senaste händelserna utgör en militärkupp genmäler andra att vi befinner oss i ett nytt skede av den egyptiska revolutionen. I verkligheten ligger sanningen mitt mellan dessa två ståndpunkter.

Statskupp kontra revolution?

Även om störtandet av den egyptiske presidenten formellt organiserades (och tillkännagavs) av armén och inte av de självständiga strukturer som uppstått ur den rörelse och revolt som under 30 månader skakat Egypten, så skulle den aldrig ha ägt rum utan de historiska demonstrationerna den 30 juni och de följande dagarna. Muhammad Mursi tvingades inte bort därför att den egyptiska armén plötsligt bestämde sig för att avsätta honom, utan på grund av att egyptierna mobiliserades i miljontals. Genom att rikta in sig på händelsernas institutionella sida har många observatörer förbi-sett de folkliga mobiliseringarnas drivande roll bakom Mursis fall.

Den intensiva mediabevakningen av kuppen står i motsättning till hur media försummat de mobiliseringar som skakat Egypten oavbrutet sedan Hosni Mubaraks fall i februari 2011. Siffrorna talar för sig själva: under de första fem månaderna 2013 ägde det rum 5.544 demonstrationer i Egypten, den stora majoriteten kring sociala och ekonomiska frågor. Den framgångsrika "Tamarrod"- ("Revolt-") kampanjen koncentrerade sig också på dessa frågor (och inte på att fördöma någon sorts "islamisering av det egyptiska samhället"), och återspeglade dynamiken hos motståndet mot det muslimska brödraskapets politik.

De sistnämnda har visat sig oförmögna att svara på det egyptiska folkets krav, de krav som fick det att göra uppror i massiv skala mot Mubaraks diktatur 2011. Muhammad Mursi valdes på ett demokratiskt sätt i juni 2012, och framställde sig som revolutionens kandidat, men lyckades inte tillfredsställa dessa krav, speciellt på de ekonomiska och sociala områdena där det tvärtom skedde en försämring av befolkningens levnadsförhållanden. Det går inte att förneka att resterna av den gamla regimen gjorde allt för att hindra brödraskapet från att regera, men man bör notera att det var de sistnämndas egna politiska och ekonomiska val som fick det att mycket snabbt tappa sin folkliga legitimitet.

Den blytungta vikt som lyftes bort i januari 2011 har inte återkommit. Störtandet av Mubarak övertygade miljontals egyptier om att de inte var dömda att lida under sina ledares politik, och att de tvärtom kunde hålla dem ansvariga, och om så krävs mobilisera för att störta dem. Det är detta som ledde till de senaste dagarnas händelser – till många observatörers överraskning, som förblindats av en "religiös" läsning av brödraskapets politik och av fientligheten mot denna politik, och som underskattade omfattningen och karaktären på den djupgående våg som ännu en gång har störtat en makt som en stor majoritet av egyptierna anser vara illegitim. Och det borde inte vara någon överraskning att en vald president kan anses vara illegitim även av sina egna väljare, när han förräder

det mandat som han anförtrotts.

Arméns ingripande

Givetvis måste vi ta hänsyn till militärens ingripande, och vi får inte underskatta att det är lockande med en diktatur för delar av militärledningen, som blev motståndare till Mubarak först när han var dömd av upprorets omfattning 2011. Men detta ingripande, som vissa kommentatorer lite förhastat har framställt som militärens "hämd" mot det muslimska brödrskapet, ska framförallt ses som slutet på en underförstådd (om än konfliktfylld) förståelse mellan två krafter, armén och brödrskapet, som var inställda på att återställa ordningen i ett land som ända sedan Mubaraks fall har berörts av ett oavbrutet revolutionärt uppror.

I själva verket har president Mursi och hans regering inte kunnat kväsa de senaste månadernas protester. Detta har fördjupat den politiska och framförallt ekonomiska instabiliteten, något som knappast lugnar armén som kontrollerar mer än en tredjedel av Egyptens rikedomar. Armén ansåg att brödrskapet hade visat sig oförmögna att stabilisera landet, och den skulle då själv återställa lugnet och sätta stopp för en revolutionär process som kunde beröva den en betydande del av sitt politiska och ekonomiska inflytande.

Detta är faktiskt svagheten hos de överentusiastiska tolkningar som ser arméns ingripande som ett nytt skede i revolutionen, medan militärledningens mål just är att sätta stopp för den. Paradoxen är inte försumbar: de senaste dagarnas händelser har visat både att det finns en folklig och revolutionär dynamik och att de politiska styrkeförhållandena är mycket ogynnsamma för revolutionärerna. De sistnämnda har hittills inte lyckats bygga upp strukturer som är tillräckligt enade, starka och legitima för att spela den roll som militären spelar idag, och har nu alltså lämnat över initiativet till en samhällskraft som först och främst är intresserade av en återgång till det normala och inte att uppfylla revolutionens krav.

Således har en ny period av instabilitet inletts, och den utmärks redan av att armén vill avskräcka alla från att gå mot deras "färdplan", med godtyckliga beslut som att stänga Al-Jazeeras kontor och arrestera muslimska brödrskapets ledning. För tillfället har militären utnyttjat en situation av politisk förlamning, som kännetecknas av brödrskapets misstag och oppositionens strukturella svaghet. Men revolutionen har inte besegrats eller beslagtagits. Många har betraktat de scener av folkjubel som följde på militärens deklaration att de tagit över och utplaceringen av stridsvagnar på Kairos gator som att egyptierna begravde sin revolution. Ett dubbelt analytiskt misstag ligger bakom dessa åsikter.

Revolutionen fortsätter?

Det första av dessa misstag är underskattningen av det egyptiska folkets roll i Mursis fall, som hängde samman med det massiva förkastandet av det muslimska brödrskapets politik, och vars nederlag miljoner egyptier såg som sin egen seger. Det folket firade på gatorna var inte att militären hade tagit makten utan att presidenten lidit nederlag, en president som tvärtemot vad han hade lovat inte hade tillfredsställt något av revolutionens krav. Militären var medveten om detta, eftersom de omedelbart deklarerade att de inte avsåg att spela någon varaktig politisk roll, och under presskonferensen som tillkännagav att Mursi hade störtats omgav de sig med representanter från landets politiska partier och religiösa institutioner.

Det andra misstaget hänger samman med det första och beror på en förmyndaraktig syn på det egyptiska folket, som har fått olika kommentatorer att säga att egyptierna var på väg att lära sig demokrati, och det trots att de just hade visat att de hade förstått innebörden i den bättre än de flesta lärarna från väst. Vad kan vara mer verkligt demokratiskt än att folket med hjälp av skrivelser och demonstrationer på ett fredligt sätt ifrågasatte den president som de hade valt, den person som har

förrätt sitt mandat och för en politik som går mot revolutionens krav som indirekt förde honom till makten?

För närvarande råder uppenbarligen förvirring, och man kan förstå att scenerna av förbrödning mellan demonstranter och armén, faktiskt också polisen, ger upphov till förvåning och oro. Men egyptierna är inte dumma! Alla de som idag betonar arméns roll under diktaturen och den utpressning den utövade före och efter Mubaraks fall gör rätt i det. Men kan det vara lämpligt att påminna sig om att egyptierna var de första som drabbades av det och är medvetna om det, och troligen vet en hel del mer om det än de självutnämnda specialisterna? Uppenbarligen, ja.

Det är tydligt att folket inte underskattar de motsägelsefulla aspekterna hos arméns ingripande och de visar ingen naiv optimism efter presidentens fall. Men kom ihåg att en del redan för ett år sedan, efter Mursis seger, sa att revolutionen var död och att egyptierna hade fått se sin seger ”stjälas” av muslimska brödrskapet. De har just visat hela världen att så inte var fallet och att de fortfarande är vaksamma och inte sänker garden inför de kontrarevolutionära elementen. Under 30 månader har det egyptiska folket i själva verket visat att de inte tänker låta någon, civil eller militär, ta över deras revolution. Och ingenting tyder på att denna folkliga dynamik har brutits – tecknen är tvärtom de rakt motsatta.